

Naalakkersuisut UPA2027-mi imeruersaatit puuinut akitsuutip atorunnaarsinneqarnissaanut inatsisini allannguutissanik pisariaqartunik, matumani akitsuutip atorunnaarsinneqarnerata kingunerisaanik akitsuutit pillugit inatsisinut allannguutit pisariaqartut ilanngullugit, saqqummiussinissamut peqquneqarnissaat pillugu Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut. Peqatigisaanik Naalakkersuisut isertitassatigut annaasassap immikkut naatsorsorneqarnissaanik kiisalu akitsuutip atorunnaarsinneqarnerata isertitassatigut annaasaqaataasullu AI2027-imut ilanngunneqarnissaannik peqquneqarput.

(Inatsisartunut ilaasortaq Pele Broberg, Naleraq)

Kalaallit Nunaanni immiaaqqat sodavandillu tunisassiarineqarlutik poorneqartut poortuutaannut akitsuutimit ilanngaaserneqassannginnerinik Naalakkersuisut UPA2027-mut Inatsisartut inatsisissaattut siunnersuummik pilersitseqqullugit Inatsisartut aaliangiiffigisassaattut siunnersuut.

(Inatsisartuni Siumup eqimattaa)

Akissuteqaat

(Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoq)

Siullermeerneqarnera

Naalakkersuisut siunnersuutitut qujapput. Siunnersuutini marluusuni tamani pissutsit innuttaasut ulluinnaannut pingaaruteqartut qaqinneqarput. Tassalu pisiniarfinni akigititat aammalu najukkani sullivissanik siuarsaanissamut periarfissaqarneq.

Akit qaffasinnerat inoqutigiippassuarnut artorsartitsimmata Naalakkersuisut miserratinginngilaat. Suli ilaqutareeqarpoq, aningaasartuutit aalajangersimasut akilerneqareerneranni annikippallaat amiakkuusarlutik. Tamanna Naalakkersuisut ilungersunartutut isigaat, kisianni pissutsit pissusiviusuni pitsaanerulersimapput. Naatsorsueqqissaartarfik naapertorlugu isertitat pissusiviusuni atorneqarsinnaasut agguaqatigiissillugu 2020-miit 2020 2024-mut 3,7 procentinik qaffassimapput. Pisissutigineqarsinnaasut 2021-mi allannguuteqarpallaarsimanngillat, 2022-mi qaffassimallutik aammalu 2023-mi 2024-milu annikitsumik amerlilaarsimallutik.

Ilaatigut akileraartarnermi aaqqissuusseqqinneq aammalu aalisarnermi atugassarititaasut pitsaasut tunngavigalugit Aningaasaqarnermut Siunnersuisooqatigiit naliliipput innuttaasut ataatsimut katillugu pisissutigisinnaasaat 2025-mi 6 procentingajannik qaffassimasut. Ukioq manna taassuma 5 procentit missaannik qaffannissaa naatsorsuutigineqarpoq. Tamanna aamma Naalakkersuisut 2027-mut aningaasanut inatsisissamut siunnersuutip siullermeerneqarnerani oqaatigaat. Taamaattoq siumukarneq innuttaasut tamarmik akornanni naligiimmik agguarsimanngissinnaavoq. Taamaattumik Naalakkersuisut aammalu danskit naalakkersuisui innuttaasunut aningaasaqarnikkut ajornartorsiornerpaasunut ikiorsiissutissanik ataatsimoortunik isumaqatigiissuteqarput. Taakkua pisariaqartitsinerpaaffinni ikiorsiissutaassapput.

Pele Broberg-ip siunnersuutaani imeruersaatit puuinut akitsuut atorunnaarsinniarneqarpoq. Akitsuutini annikillisitsinermi akigititat appartinneqarsinnaapput, kisianni aatsaat

pisisartunut taakkua ingerlateqqinneqarpata taamaassinnaalluni. Kisianni qanoq annertutigisut innuttaasunut tutsineqassanersut naluarpot. Akitsuutinik appartitsinerup atuisartunut akigititani tamakkiisumik malunniutinnginnissaa, ajoraluartumik mattussinnaanngilarput. Taamaassappat iluanaarutissat ilai pisiniarfinnut tuttussaapput, Nunap karsiata annaasaqarneq nammassallugu. Akitsuutinik appartitsineq akigititani malunniutissappat, atorunnaarsitsineq atuisartunut aningaasaqarnikkut ajornartorsiunngitsunut aamma ilaqutaasussaavoq. Taamaattumik akitsuutinik appartitsineq toqqaannartumik ilaqutariinnut nanertorneqarnerpaasunut iluaqusiinissamiit isumaginninnermik siunnerfeqannginneruvoq.

Aamma peqqissutsikkut ajornartorsiutit annertuut siunnersuummut attuumassuteqarput. Akitsuutinik appartitsineq akigititani malunniutissappat, ilaatigut immiaaqqat akikinnerulertussaapput. Immiaaqqanut akigititat apparneranni imigassamik aalakoornartortalimmik atuneq annertunerulersinnaavoq. Atuinerulerneq ajoqusernerek amerlanerusunik napparsimanerulernermillu malitseqartussaavoq. Sunniutaasussat imigassartortumuinnaq eqquisussaannngillat. Meeqqat qanigisaasullu allat toqqissisimannginnerulerlutik, sumiginnaanerulerneq persuttaanerulernerlu misigisinnaavaat. Peqqinnissaqarfik isumaginninnermilu oqartussat aamma imigassap aalakoornartortallip ilaqutariinnut ajoqusiinerani suliaasaqarnerulertussaapput. Ukiunut arlalinnut imigassamut aalakoornartortalimmut politikkeqarnissamut inassuteqaatit saqqummiunneqartut akigititarpiaat akitsuuterpiaallu ajoqusernerit killilersimaarnissaannut sakkussatut tikkuarpaat. Aalakoorniarluni imertarneq sulii nunatsinni maanni ilungersunartumik anigorniagassaavoq. Pitsaaliuinermi aamma meeqqat angerlarsimaffimmi toqqissisimanartumi peroriartorsinnaanissaat pineqarpoq. Imeruersaatit puuinut akitsuut immikkut imigassamut aalakoornartortalimmut akitsuutaanngikkaluarpot. Kisianni taassuma peernissaa isumaliutersuutigigutsigu, taassuma aamma immiaaqqanut akigititamut sunniisarnera sillimaffigisariaqarparput. Atuinerup sunniutaannut kinaluunniit kisitsisitalereersinnaanngilaq, kisianni aarlerinaateqarnera isiginngitsuusaarsinnaanngilarput.

Tassani aamma sodavandit akikinnerulerpata, meeqqat inuusuttullu peqqissusaasa mianerineqarnissaa pineqarpoq. Imeruersaatinik sukkulinnik annertuumik atuinermi kigitit putoqalersinnaanerit oqimaappallaalernissarluni aarlerinaateqarnerulertarput. Ungasinnerusoq isigalugu tamanna sukkornermut pisooqataasinnaavoq. Akitsuummi soorunami aamma imeruersaatit allat peqqinnarnerusullu pineqartunut ilaapput. Kisianni taassuma peerneqarnissaa pillugu aalajangiinermi aamma pitsaaliuineq aningaasartuutissallu peqqinnginnerulernerup malitsigisassai oqimaalutarneqartariaqarput.

Siunnersuut Nunap karsianut ukiumut 100 mio. koruuninik annertussusilimmik akeqartussaavoq. Inuuniarnermi aningaasartuutit oqaluuserisassani ilanngutsinnissaannik siunnersuuteqartut kissaateqarnerat Naalakkersuisut tamakkiisumik ataqqaavat. Kisianni siunnersuutit peqatigisaanik akitsuutinik appartitsinerup aningaasalersorneqarnissaanik takutitsinnginnerat, siunnersuutini sanngiiffiuvoq. Aamma isertitassanik annaasaqarnissaa annikinnerusoq matussuserneqartussaavoq. Ataatsimut isigalugu sipaarutissanut imaluunniit aningaasaqarnerup ingerlalluarnulerneranut innersuussineq, aalajangersimasumik aningaasalersuinissamut siunnersuutaanngilaq.

Ataavartumik isertitaq piissagutsigu, allamik ataavartumik isertitassamik nassaartussaavugut imaluunniit ataavartussamik sipaaruteqartussaalluta. Tamanna inissianut, peqqissutsimut, pilersuinermit imaluunniit ikiorsiinermit innuttaasut pisariaqartitaannut kalluaasinnaavoq. Innuttaasut suut toqqarnerigut aammalu taamaassappat suut toqqannginnerigut,

ilisimasussaavaat. Taamaattumik partiit akitsuutiniq appartitsinissamik kissaateqartut tamarmik aamma aalajangersimasunik aningaasalersuinissamik tikkuaasussaapput.

Siumumiit siunnersuummut najukkani tunisassioortut sullivissallu nukittorsarneqarnissaat tunngavilersuutigineqarpoq. Tamanna mianerisassaq pingaaruteqarpoq. kisianni siunnersuummi suut allanngortinneqartussaansut erseqqissaqqaartariaqarparput. immiaaqqat sodavandillu nunatsinni maani tunisassiarineqartut maqinneqartartullu nioqqutissatut naammasseriikkatut eqqunneqartanngillat, taamaattumillu eqqunneqarneranni imeruersaatit puuinut akitsuut akilernerqartarani. Imeruersaatit puui imaqqanngitsut tunisassiornissamut eqqunneqartartut, eqqunneqarneranni akitsuusigaapput. Tunngavilersuutini aamma imeruersaatit nunani allani maqinneqartartut eqquteqqinneqartartullu eqqaaneqarput. Taamatut inissisimaneq taanna allaavoq. Taamaattoq najukkani tunisassianut immikkut akitsuusiinnginnermi innuttaasunut akigititat appartinneqanngissinnaapput.

Akitsuutiniq appartitsineq pingaartumik nunatsinni imeruersaatinik tunisassioortunut iluaqusiisussaavoq. Immiaaqqat sodavandillu akilersorneqartarnerat imeruersaatinut eqqunneqartunut akigititanit sulii aalajangersarneqartarmat, siunnersuutip pissusiviusuni pingaartumik najukkani tunisassioortunut, nunap karsia pilliutigalugu annertunerusumik sinneqartooruteqalersinnaasut, iluaquserneqartussaapput. Taamaallilluni nunatsinni tunisassioortut taakkua piginnittullu pissusiviusuni nunap karsianiit tapiiffigineqarnerannut tamanna assinguvoq.

Tassunga atatillugu oqaatigineqassaaq, Inatsisartut ataatsimiinnermi matumani Nunat tamalaat niueqatigiinnikkut suliniaqatigiiffiannut (WTO) ilaasortanngornissaq siunertaralugu, ilaasortanngorniarnermik sapinngisamik piaarnerpaamik aallartitsisoqarnissaa pillugu aalajangiiffigisassatut siunnersuut (UKA2026/65) aappassanneerneqartussaammat. Kalaallit Nunaata nioqqutissanut aalajangersimasunut aammalu aalajangersimasumik annertussusillip iluani akitsuummik atuutsitsilernissamut pisinnaatitaaffimmik inniminniisinaanera, WTO-mi ilaasortanngornermi akornuserneqartussaannngilaq. Kisianni ilaasortanngorneq aamma pisussaaffeqalernermik malitseqartussaavoq, assigiinngisitsinerup niuerneramilu killilersuinerit killilersimaarnissaannik siunertaqartunik. Taamaattumik Inatsisartut imeruersaatit puuinut akitsuutip ilaannakortumik atorunnaarsinneqarnissaa pillugu siunnersuutip tapersernissaanik kissaateqassagalarpata, tamanna pitinnagu siunnersuutip atuutsinneqalernera nunani tamalaani pisussaaffinnik, Kalaallit Nunaata WTO-mi ilaasortanngussagalaruni pisussaaffigiligassaannik, unioqqutitsinerussanersoq, kiisalu taamaassappat tamatuma qanoq sunniuteqarnissaa misissorneqassasoq inassutigineqassaaq.

2027-mut aningaasanut inatsisissaq pillugu isumaqatiginninniarnissamut Inatsisartuni partiit ilaasortaataqartut tamaasa Naalakkersuisut qaaqqusimavaat. Tassani akitsuutitut siunnersuutit taakkunatut ittut, partiit kissaataannut allanut ilanngullugit, sammisussaavagut. Tassani innuttaasunut akigititanut, peqqissutsimut najukkanilu sullivissanut sunniutaasussat qimerloorsinnaavagut. Aamma siunnersuutit suliaasaqarfinnut allanut sanilliullugit nalilersorinnaavagut aammalu nutaamik pingaarnersiuneq qanoq aningaasalersorneqassanersoq isumaqatigiissutigisinnaallutigu. Siunnersuutit aalajangersimasut aammalu partiit tamaasa pissusiviusuni oqaloqatiginissaat qilanaaraakka.

Naalakkersuisut aalajangiiffigisassatut siunnersuutit marluusut tamaasa itigartinneqassasut inassutigaat.